

Uluslararası Hukuk Açısından Gazze'ye Uygulanan Deniz Ablukası

Kamal Alaqad

Gazze'ye uygulanan ambargo ve abluka yeni bir durum değildir. İşgal rejimi olan İsrail uzun yıllardır Gazze'yi karadan, havadan ve denizden ablukaya tabi tutmaktadır. Gazze'ye Deniz ablukası ise işgal rejimi tarafından 2009 yılında ilan edilmiştir. İşgalci rejiminin iddiasına göre bu ablukanın amacı Gazze'ye silah girişini engellemektir. Ancak işgalci rejiminin hukuk dışı politikaları ve bu ablukanın siviller üzerinde bıraktığı etkiler bu iddiayı geçersiz kılmaktadır.

Aslında Gazze'ye karşı uygulanan deniz ablukasının tam hukuki statüsünü anlamak için bu ablukanın hangi hukuk statüsü çerçevesinde değerlendirilebileceği, hangi rejimin parçası olduğu ve hangi hedeflere hizmet ettiğinin incelenmesi gerekmektedir.

Güç Kullanma Yasağı Çerçevesinde Deniz Ablukası

Uluslararası hukuka göre abluka uygulamak mutlak biçimde yasak değildir. Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'nda bu yöntem, kuvvet kullanma yasağı çerçevesinde 42. maddede düzenlenmiş ve askeri olmayan bir tedbir olarak tanımlanmıştır. Bilindiği üzere uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağı bulunmaktadır. Meşru müdafaa gibi istisnai durumlar dışında devletlerin kuvvet kullanması yasaktır. Ancak işgalci rejimin uzun yıllardır Gazze'ye uyguladığı abluka ve bu ablukanın siviller üzerindeki etkisi meşru müdafaa durumunu geçersiz kılmaktadır.

Nitekim İsrail, Filistin toprağı işgal etmektedir. 2024 yılında Uluslararası Adalet Divanı (UAD) bu işgalin hukuk dışı olduğuna hükmetmiştir. Başkasının toprağını hukuk dışı biçimde işgal eden bir rejim için meşru müdafaa gerekçesi ileri sürmek mümkün değildir. Dahası, meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesi için askeri anlamda ciddi bir tehdidin bulunması gerekir (A/HRC/15/21, September 2010, para. 58). Ayrıca bu tehdidin dışarıdan, yani yabancı bir devletten kaynaklanması gerekmektedir (UAD, Temmuz 2004 Danışma Görüşü, para. 139). Oysa İsrail, işgalci güç sıfatı ile Filistin'i kontrol ettiği için böyle bir gerekçeyi öne süremez. Bu nedenlerle Gazze'ye uygulanan deniz ablukası da BM Şartı'ndaki kuvvet kullanma yasağına aykırıdır.

Uluslararası Deniz Hukuku Çerçevesinde Deniz Ablukası

Uluslararası deniz hukuku açısından da deniz ablukası meşru bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Ancak bunun belirli şartları ve sınırları bulunmaktadır. Bağlayıcı olmasa da uluslararası teamül hukukunu yansıtan San Remo Kılavuzu, bir deniz ablukasının hukuka uygun sayılabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesini gerektirmektedir. Bu şartlar; ablukanın başlamadan önceden ilan edilmesi, etkililik ilkesine uygun olması, orantılılık ilkesine riayet etmesi ve tarafsız biçimde uygulanmasıdır (San Remo Kılavuzu 1994. 93, 94, 95, 96, 97, 100)

Bu çerçevede, deniz ablukasının başlangıç ve bitiş tarihlerinin ilan edilmesi ve taraflara bildirilmesi gerekmektedir. İsrail her ne kadar ablukayı başlattığını duyurmuş olsa da ne zaman sona ereceğine ilişkin herhangi bir açıklama yapmamıştır. Ayrıca San Remo Kılavuzu, iki durumda deniz ablukasını meşru görmemektedir. Birincisi, ablukayı uygulayan tarafın asıl hedefinin sivilleri aç bırakmak olması; ikincisi ise sivillere verilen zararın elde edilen askeri faydayı aşmasıdır. Dolayısıyla deniz ablukası, sivilleri aç bırakma amacı güdemez ve insani yardımların geçişine izin vermek zorundadır. Aksi takdirde abluka hukuka aykırı olacaktır (San Remo Kılavuzu 1994. 102,103; UN Human Rights Council, Report of the International Fact-Finding Mission to Investigate Violations of International Law, including International Humanitarian and Human Rights Law, Resulting from the Israeli Attacks on the Flotilla of Ships Carrying Humanitarian Assistance (A/HRC/15/21), September 2010, Para. 51-52).

Bunun yanı sıra, işgalci rejiminin deniz ablukası siviller üzerinde orantılı olmayan ciddi olumsuz etkiler bırakmaktadır (A/HRC/15/21, para. 53, 59). 2025 Ağustos ayında Birleşmiş Milletler başta olmak üzere birkaç uluslararası kuruluşun Gazze’de resmi olarak açlık durumunu ilan etmesi (IPC Famine Review Committee, 2025) ve işgal rejiminin Gazze halkına karşı aç bırakma politikası bir silah olarak kullanması (OHCHR, 22 Ağustos 2025), deniz ablukasının bu şartları ihlal ettiğini açıkça göstermektedir. Dolayısıyla mevcut deniz ablukası uluslararası deniz hukukuna aykırıdır.

Uluslararası İnsancıl Hukuku Çerçevesinde Deniz Ablukası

İşgalci İsrail rejimi tarafından uygulanan ve Gazze’ye insani yardım girişlerini engelleyen deniz ablukası uluslararası hukuk genel kuralları ve uluslararası deniz hukuk kurallarının yanı sıra uluslararası insancıl hukuka da aykırıdır. Bilindiği üzere Gazze ablukası bir toplu cezalandırma pratiğidir (A/HRC/15/21, para. 54, A/HRC/13/53, para. 34, A/HRC/12/48, para. 1878, ICRC, 14 Haziran 2010). Toplu cezalandırma ise uluslararası insancıl hukukuna göre bir suç teşkil etmektedir (IV Cenevre sözleşmesi, 33. Maddesi).

Bilindiği üzere, uluslararası hukuk İsrail’i Filistin toprakları üzerinde bir işgalci güç olarak görmektedir. Dolayısıyla bu konuda İsrail, genel olarak uluslararası insancıl hukuk kurallarına ve özel olarak IV. Cenevre Sözleşmesi’ndeki ilgili maddelere riayet etmekle yükümlüdür. Bu çerçevede İsrail, bir işgalci güç olarak sivillere başta gıda ve ilaç olmak üzere temel ihtiyaçları sağlamak zorundadır (IV Cenevre Sözleşmesi, madde 55). Ayrıca işgalci güç, insani yardımın girişine izin vermekle yükümlüdür. Buna göre işgalci güç, sivillerin kullanımına geçecek insani yardımları hiçbir gerekçe ile engelleyemez (IV Cenevre Sözleşmesi, madde 59). Bununla birlikte, uluslararası hukuka göre sivilleri aç bırakmak bir savaş suçu sayılmaktadır (IV Cenevre Sözleşmesi Ek Protokol I (1977), madde 54; Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv); Ek Protokol II (1977), madde 14). Ayrıca, uluslararası ceza hukukuna göre insani yardım faaliyetlerini engellemek bir suç teşkil etmektedir (Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(iii)).

Ablukanın Doğası, Hedefleri ve Hukuka Aykırılığı

İşgalci rejimin Gazze'ye uyguladığı deniz ablukasının hangi hukuki rejimine tabi olduğunu açıkladıktan sonra bu ablukanın hangi hedeflere hizmet ettiğinin de açıklanması gerekmektedir. Öncelikle bu ablukayı, İsrail'in genel olarak Filistin'de ve özellikle Gazze'de uyguladığı kapsamlı ablukaların ve tam kapatma politikasının bir parçası olarak değerlendirmek gerekir (A/HRC/15/21, para. 59). Bu deniz ablukasını, kara geçişlerini kapatma politikasını sıkılaştırmak ve pekiştirmek amacıyla uygulanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu uygulama, tek bir politika çerçevesinde değerlendirilmelidir.

İşgalci rejim, Filistin'deki varlığını sağlamlaştırmayı amaçlamakta ve bunu ilhak, işgal ve yerleşim politikaları aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmaktadır (UAD, Temmuz 2024 Danışma Görüşü, para. 117, 142, 143, 147, 170-174). İşgalci rejimin Gazze'ye yönelik uzun yıllardır uyguladığı kara, deniz ve hava ablukasını aynı hedefleri taşımaktadır. Ablukanın başka bir amacı tasavvur edilemez çünkü bu abluka, diğer yasa dışı politikalarla ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, işgalci rejimin halihazırda Gazze'de gerçekleştirdiği soykırımdır (A/HRC/60/CRP.3, para. 220); konuya ilişkin çok sayıda uluslararası hukuk ve soykırım uzmanı raporları (IAGS Resolution on the Situation in Gaza, 31 August 2025); UAD'nin Güney Afrika'nın İsrail'e karşı açtığı soykırımın önlenmesi davasında üç ayrı tarihte verdiği ihtiyati tedbirler ve işgalci rejimin Gazze'de açtığı bir silah olarak kullanması, İsrail'in bu politikalarının temel amacının Filistin halkını kendi topraklarından silmek olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, deniz ablukasını dâhil olmak üzere işgalci rejimin tüm politika ve uygulamaları bu bağlamda değerlendirilmelidir. Ayrıca, söz konusu politikalar birbirinden bağımsız değil; ayrılmaz bir bütünün parçaları olarak ele alınmalıdır.

İsrail'in bu politikaları ve onlara bağlı uygulamaları deniz ablukasını hususundaki iddialarını çürütmektedir. Yukarıda işaret edilen bağlamda işgalci rejimin ileri sürdüğü "askeri gereklilik" gerekçesini kabul etmek mümkün değildir. Deniz ablukasını birincil derecede sivilleri hedef almakta ve onlara karşı toplu cezalandırmayı amaçlamaktadır. Bu tür politikalar, Filistin halkının zorla göç ettirilmesini veya göçe zorlanmalarını sağlayacaktır. Başka bir deyişle, işgalci rejim, Filistinlilere topraklarını terk etmekten başka bir seçenek bırakmamayı hedeflemektedir. Dolayısıyla deniz ablukasını, Filistin'de işgalci rejimin varlığını sağlamlaştırmayı ve yerli nüfusu zorla göç ettirmeyi amaçlayan tek bir politikanın parçası olarak anlaşılmalıdır.

Sonuç olarak, işgalci rejimin Gazze'ye uyguladığı deniz ablukasını uluslararası hukuk hükümlerine açıkça aykırıdır. Bu bağlamda, insani yardımın engellenmesi ve sivillerin aç bırakılması politikası, Filistin halkı için yaşamı sürdürülemez hale getirerek zorunlu göçe yol açmayı amaçlamaktadır. İşgalci rejiminin politikasının bir parçası olan deniz ablukasını bu rejimin varlığını sağlamlaştırmaya ve Filistin halkını kendi topraklarından sürme hedefine hizmet etmektedir. Dolayısıyla deniz ablukasının, bu hukuk dışı politikanın bir parçası olduğu ve söz konusu politikaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

Yazar Hakkında:

Kamal Alaqad lisans eğitimini 2013 yılında Gazze İslam Üniversitesi'nde Hukuk alanında tamamlamış, ardından Muğla Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler yüksek lisansı yapmıştır. Hâlihazırda Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında doktora yapmakta ve Ortadoğu Vakfı'nda araştırmacı olarak yer almaktadır.

ortadoguvakfi

ortadogu.vakfi

ortadoguvakfi.org.tr

info@ortadoguvakfi.org.tr